

GARDINO JĖZUITŲ ŠV. PRANCIŠKAUS KSAVERO BAŽNYČIA

Jėzuitų vienuolynas, kolegija ir Šv. Pranciškaus Ksavero bažnyčia (XVII-XVIII a.). Gardino jėzuitų ansamblį, užimančią visą miesto kvartalą, sudarė Šv. Pranciškaus Ksavero bažnyčia, kolegijos ir gyvenamieji, ūkiniai pastatai, sodas, vaistinė (įsteigta 1687 m., vaistinė šiose patalpose veikia ir dabar).

Gardino jėzuitų ansamblis XIX a. II pusėje. Napoleono Ordos piešiniai

Jėzuitų atsikėlimą į Gardiną inicijavo Ldk Steponas Batoras, fundavęs Gardine jėzuitų kolegiją, tačiau Jėzuitai į Gardiną atvyko tik praėjus 36 m. po kunigaikščio mirties – 1622 m., 1623 m. įsteigė savo rezidenciją, 1625 m. atidarė kolegiją. Pirmoji medinė jėzuitų Šv. Petro ir Povilo bažnyčia Gardine buvo pastatyta XVII a. II p. (kartais manoma, kad XVII a. I p.) ir veikė iki 1700 m. (perstatyta į mokyklą). Mūrinę bažnyčią fundavo Samuelis ir Konstancija Lozos, statybos pradėtos 1678 m. (pašventintas kartinis akmuo) ir vyko kelias dešimtis metų. 1700 m. bažnyčia dar nebuvo baigta įrengti, tačiau jau vyko pirmosios mišios, o iškilmingas bažnyčios pašventinimas Šv. Pranciškaus Ksavero (*Francisco de Gassu y Xavier*) vardu vyko 1705 12 06; šiose iškilmėse dalyvavo karalius Augustas II Saksas ir imperatorius Petras I. Po konsekracijos buvo tęsiamas palaipsnis bažnyčios įrenginėjimas net iki XVIII a. II pusės. 1707 m. drožėjas iš Karaliaučiaus Kristupas Poikeris parengė visų bažnyčios altorių projektą. Šoniniai altoriai buvo pastatyti 1709-1716 m., o pagrindinį altorių pastatė drožėjas Jonas Kristianas Šmitas iš Rešliaus (Johan Chrystian Schmidt) 1736-1737 metais. 1750-1752 m. mūrininkas M. Burmanas (M. Burman) užstatė viršutinius bokštų tarpnius. XVIII a. viduryje buvo pastatyta vėlyvojo baroko sakykla ir nutapytos freskos, įrengtos klausyklos. Dviejų maršų laiptai fasade ir Kristaus nešančio kryžių skulptūra pastatyti XX a. pradžioje.

Šv. Pranciškaus Ksavero bažnyčia apie 1925 m., 1941-1944 m. ir 2004 m.

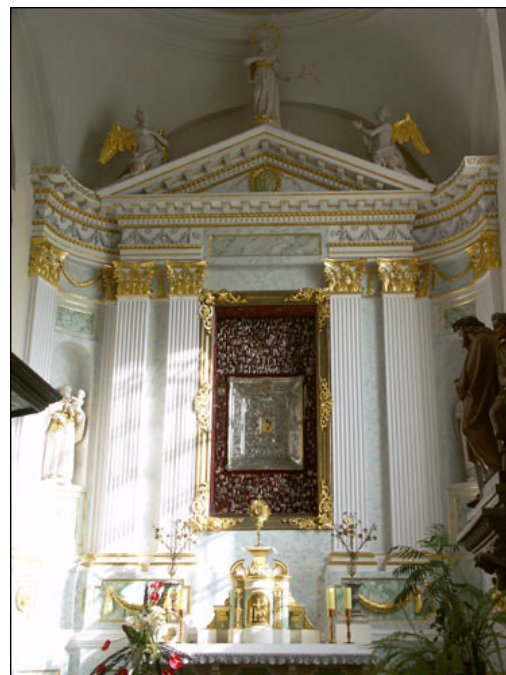
Šv. Pranciškaus Ksavero bažnyčia – vienas įspūdingiausių brandžiojo-vėlyvojo baroko sakralinės architektūros paminklų LDK, savo dydžiu, architektūra ir reikšme prilygstanti kitoms dviem svarbiausioms jėzuitų šventykloms LDK – Krokuvos ir Vilniaus. Bažnyčia - trinaris, bazilikinis, lotyniško kryžiaus plano kupolinis sakralinis pastas (60 x 30 m) su

įspūdingu dvibokščiu fasadu (bokštų aukštis 53,6 m). Interjeras dekoruotas 12 barokinių altorių ansambliu, kurio pagrindinę dominantę – pagrindinį vėlyvojo baroko medinį altorių neabejotinai galima pavadinti vienu įspūdingiausių XVIII a. LDK sukurtų altorių. Didingas pagrindinis altorius (21 m aukščio) susideda iš trijų tarpinių. Apatiniame tarpsnyje patalpinta 13 figūrinių skulptūrų – Šv. Pranciškaus Ksavero, dešimties apaštalų ir fundatorių globėjų, antrame – Kristaus, keturių evangelistų ir keturių Bažnyčios tėvų, altorių vainikuoja glorijs. Interjerą puošia keturiolikos freskų ciklas su scenomis iš Šv. Pranciškaus Ksavero gyvenimo.

Šv. Pranciškaus Ksavero bažnyčios pagrindinis altorius

Jėzuitų kolegija Gardine veikė 1625-1773 metais. 1773 m. po jėzuitų ordino panaikinimo vienuolyno ir kolegijos pastatai atiteko Edukacinei komisijai. Nuo XIX a. kolegijos pastatuose veikia kalėjimas. Po 1782 m. Gardino parapinės bažnyčios (sugriauta 1960 m.) gaisro, Šv. Pranciškaus Ksavero bažnyčia tapo parapine. 1960-1988 m. bažnyčioje nebuvo leista laikyti mišių. Tikintieji bažnyčią saugojo ir kiekvieną sekmadienį rinkosi joje melstis. 1987 m. buvo leista penkis kartus per metus bažnyčioje laikyti mišias, o 1988 m. bažnyčia grąžinta tikintiesiems. 1990 12 15 popiežius Jonas Paulius II Gardino Šv. Pranciškaus Ksavero bažnyčiai suteikė mažosios bazilikos titulą; 1991 m., kuomet buvo įsteigta Gardino diecezija, bažnyčia tapo katedra.

Dievo Motinos altorius apie 1910 m. ir šiandien

Bažnyčioje saugomas stebuklingasis Dievo Motinos paveikslas (koplyčioje dešinės šoninės navos gale šalia presbiterijos). Tai iš Romos parvežta Šv. Marijos Snieginės paveikslo kopija. Paveikslas nuo XVII a. vid. priklausė Gardino kolegijos

studentų kongregacijai, nuo 1664 m. saugomas Gardino jėzuitų bažnyčioje ir vadinamas Kongregacijos arba Studentų globėjos vardu.

Paminklas Antanui Tyzenhauzui

Paminėtinas 1900 m. bažnyčioje pastatytas obelisko pavidalo paminklas LDK išdininkui, karališkųjų ekonomijų administratoriui Antanui Tyzenhauzui (1733-1785) už nuopelnus Gardino miestui.

Jėzuitų vaistinė–farmacijos muziejus

Iš šiaurinės pusės prie pagrindinio Šv. Pranciškaus Ksavero bažnyčios fasado šliejasi jėzuitų vaistinė. Ji įsteigta 1687 m., specialus vaistinės pastatas pastatytas 1709 metais. Vaistinė veikė be pertraukų iki 1950 metų. 1996 m. vaistinė vėl atidaryta ir joje veikia vienintelis Baltarusijoje labdaringas farmacijos muziejus. Tai vienas seniausių vaistinės pastatų LDK.

Taip pat žr.:

- г. Гродна - Катэдральная базыліка св. Францішка Ксаверыя // *Рыма-каталіцкі Касцёл у Беларусі* (<http://catholic.by/port/dioceses/grodna/parishes/grodna-ksaveria.htm>)
- Касьцёл Сьв. Францыска Ксаверыя // *Radzima.org* (http://www.radzima.org/pub/pomnik.php?lang=by&nazva_id=hrhrhora04&ksc=1)
- Манастырь иезуитов // *Глобус Беларусі* (http://www.globus.tut.by/grodno/index5.htm#iezuit_main)
- Якой была Савецкая плошча (паводле паштовак пач. XX стагоддзя) // *Архітэктура Гродна. Гісторыя і сучаснасць* (<http://harodnia.com/h01.php>)
- Дзесяць крокаў да аднаўленьня гарадзенскай староўкі. Рынак. // *Архітэктура Гродна. Гісторыя і сучаснасць* (<http://harodnia.com/b12.php>)